

Dějiny inckého impéria

Lenka Laurenčíková

Přesné počátky inckého státu dnes už nelze rekonstruovat, protože se příliš prolínají s mytologií. Asi nejznámější příběh o počátku Inků vypráví o Manko Qhapaqovi a jeho sestře Mama Okllo: ti byli vysláni Sluncem k jezeru Titicaca, aby se usadili a civilizovali lid tam, kde se jim podaří do země vnořit zlatou hůlku a ona vyraší. Na základě této legendy se vědci domnívají, že Inkové přišli právě od břehů jezera Titicaca.

Inkové tvořili původně pouze malý politický útvar na území Cuzca, kde postupně posilovali svoji pozici. Tento stále silnější kmen brzy začal vynikat nad svými sousedy. Období těchto prvních výbojů trvalo přibližně od roku 1000 do roku 1438. Právě tehdy usedl na trůn Pachakuti Inka Yupanqui a zahájil přechod Inků od jednoho z mnoha malých kmenů k dobyvatelům a vládcům světové říše. Ten přechod trval pouhých 30 let: nejprve byla podmaněna jižní oblast Altiplana v regionu jezera Titicaca. Poté obrátili Inkové svou pozornost na sever, kde si dokázali podrobit stát Cajamarca a dosáhli až oblasti dnešního Ekvádoru. K úspěchům jim dopomáhala politická integrace a nasazování podrobených společenství do vojenské služby. Proto Inkové vyhrávali, i když používali stejné zbraně jako jejich protivníci: mečovité kyje opatřené kamennými nebo měděnými hroty, meče s dvojitým ostřím, vrhače oštěpů, praky a bolas.

Po dobytí Altiplana vytáhli Inkové proti státu Chimor. Velmi rychle následovalo podmanění celé pobřežní oblasti. Na jihu se jim podařilo proniknout do oblasti dnešní Argentiny a Chile, na východě se jim ovšem nikdy nepodařilo dobýt pralesní oblast Amazonie. Podle pověsti se Tupacu Inkovi Yupanquimu dokonce podařilo doplout na vorech až ke Galapážským ostrovům.

Na počátku 16. století se tak incké impérium rozkládalo od jihu dnešní Kolumbie až po střední Chile, od pobřeží na západě až po okraj pralesa na východě. Tomuto impériu se říkalo Tawantinsuyu, což v překladu znamená „Země čtyř částí“. Tyto čtyři části se nazývaly: Chinchaysuyo (sever a severozápad), Kuntinsuyo (jih a západ), Kollasuyo (jih a východ) a Antisuyo (východ).

Říše byla vysoce centralizovaná: na vrcholku hierarchie stál inka, neomezený vládce a syn boha Slunce Intiho. Pouze on mohl nosit oděv z vikuní vlny a porušit zákaz incestu (podobně jako egyptský faraó se ženil se svou sestrou). Po něm následovala vyšší šlechta, nižší šlechta, kněží a lid. Všichni měli pevně stanovené povinnosti a společenské postavení. Na určitý počet obyvatel dohlížel pevně daný počet úředníků, kteří byli vesměs urozeného původu a pravděpodobně rodově spřízněni s vládnoucím inkou.

K centralizaci přispívalo i používání jednoho úředního jazyka, což v tomto případě byla kečuánština. Při kolonizaci byli kečuánsky hovořící obyvatelé násilně přemísťováni do nově obsazených krajů; to přispívalo velkou měrou k šíření zvyků a jazyka. Podobnou roli hrálo i náboženství a hlavně víra v boha Intiho: chrámy, které mu byly zasvěceny, se musely stavět všude a poddaní je museli udržovat.

Důležitá pro správu říše byla silniční síť, která měřila kolem 40 000 km². Incké armády tak mohly dohlížet na obyvatelstvo všech částí státu.

Tato říše ovšem trvala pouze krátce – asi 90 let. V roce 1532 totiž dorazili Španělé, vedení Franciskem Pizarrem. Právě v té době probíhal v Tawantinsuyu boj o následnictví mezi bratry Atawallpou a Waskarem. Atawallpa, který Pizarra považoval za boha Wirakochu (bůh bílé pleti s plnovousem, který byl právě tou dobou očekáván), byl Španěly zajat. Podle pověsti

slíbil Pizarro inkovi, že ho propustí, pokud dokáže místnost, ve které byl držen, naplnit zlatem. Tuto podmínku inka splnil, byl ovšem popraven.

Po rozvrácení říše dosadili roku 1534 Španělé na trůn Manko Qhapaqa II. Ten ovšem nechtěl být jen loutkou a usadil se ve Vilcabambě, odkud podnikal výpravy proti Španělům. Roku 1536 dokonce obléhal Cuzco, kde byl ale poražen. Tehdy ve Vilcabambě vznikl tzv. „neoincký stát“, poslední svobodné území Inků. Po roce 1551, kdy Manko Qhapaq zemřel, se tomuto státu podařilo přežít ještě do roku 1572, kdy definitivně zanikl a poslední panující inka, Tupac Amaru, byl popraven. Množství poddaných se stáhlo do horských pevností, kam za nimi Španělé nikdy nevytáhli. Pod vedením velitelů, kteří přežili, pak pokračovali v partyzánské válce.

Bibliografie

Mnislav Zelený: *Indiánská encyklopedie*, Albatros.

M. Coe, D. Snow a E. Benson: *Svět předkolumbovské Ameriky*, Knížní Klub.